

JAROSLAV LOPOUR / 14. 10. 2016

Karel Degl

Před sto dvaceti lety se 19. října 1896 v Praze narodila jedna z průkopnických osobností české kinematografie, kameraman Karel Degl. S Ottou Hellerem, Jaroslavem Blažkem a dalšími patří k první generaci klasiků české filmové kamery a k zakladatelům české kameramanské školy.

Absolvoval reálku a abiturientský kurz obchodní akademie. Již v mládí ho upoutalo nové médium – film, kterému se začal profesně věnovat. Od ledna 1916 se stal vedoucím výroby a laboratoří ve filmové výrobě Miloše Havla Lucernafilm. Jedním z jeho prvních počinů bylo vedení výroby veselohry Antonína Fencla Zlaté srdéčko (1916). Tehdy jako kameraman začal pro tuto společnost snímat různé krátké dokumenty a dodatky, včetně prvních hraných filmů jako byly komedie Polykarpovo zimní dobrodružství (1917) a Polykarp aprovisuje (1917) v režii Deglova spolužáka Jana S. Kolára a Fenclovi Pražští adamité (1917), kde prvně v českém filmu použil dvojnické záběry.

Následující rok ještě nasnímal pro Lucernafilm snímky Kozlonoh (1918), Učitel orientálních jazyků (1918) Olgy Rautenkranzové a O děvčicu (1918), ke kterému Degl s Josefem Folprechtem napsal námět, scénář a spolurežiroval jej. Týž rok v lednu se stal tvůrce se svým bratrem, JUDr. Emanuelem Deglem (1894–1973), společníkem Lucernafilmu. Koncem roku založili společnou výrobní a půjčovnu Bratři Deglové (uváděni i jako Deglové a bratři Deglové), později Degl a spol., která výrobní zařízení odkoupila od Lucernafilmu. Tato společnost natočila řadu dokumentárních, přírodních, kulturních, krátkých, průmyslových a zpravodajských snímků. Úctyhodný je počet jimi vyrobených týdeníků, během let 1927–1930 s názvem Deglův žurnál.

Kromě těchto desítek titulů společnost vyprodukovala téměř dvě desítky hraných celovečerních filmů rozličné úrovně. Z nich stojí za připomenutí odvážný pokus o historické drama Stavitel chrámu (1919), který Degl spolurežiroval s historikem umění

Antonínem Novotným. Film dodnes udivuje propracovanými trikovými scénami (kameramanem byl Jindřich Brychta) a byl úspěšně prodán i za hranice. Dále to bylo melodrama Syn hor (1925) Vladimíra Slavínského, drama Karla Lamače a Theodora Pištěka Karel Havlíček Borovský (1925), Lamačova komedie Velbloud uchem jehly (1926), melodrama Páter Vojtěch (1928) Martina Friče nebo jedna z posledních němých komedií Vendelínův očištec a ráj (1930) za režie Přemysla Pražského.

Většinu svých i jiných snímků si společnost Bratři Deglové také distribuovala. Degl ve své firmě nejvíce pracoval na krátkometrážní tvorbě coby kameraman, střihač, režisér, producent i výrobce. U hraných filmů ze své produkce stál za kamerou pouze u titulů Velbloud uchem jehly (1926) a na melodramatech Josefa Rovenského Dům ztraceného štěstí (1927) a Životem vedla je láska (1928). Bratři Deglové kooperovali s výrobní společností A–B, v níž byl Karel zaměstnán od roku 1924 jako vedoucí laboratoří. Deglova společnost však od roku 1932 nevyvíjela žádnou činnost, po příchodu zvuku do českých ateliérů a kin již nebyla z finančních důvodů schopná konkurence. Tvůrce se proto věnoval kinematografii výhradně v postu kameramana.

Během třicátých let snímal téměř dvacet hraných filmů. Nevyhýbal se žádnému žánru, pracoval na snímcích rozličné úrovně a kvality. Za připomenutí stojí Innemannova komedie Sňatková kancelář (1932) a záznam opery Prodaná nevěsta (1933), komedie S vyloučením veřejnosti (1933) Martina Friče, špionážní drama Přemysla Pražského Sedmá velmoc (1933), dramata Maryša (1935) a Hlídač č. 47 (1937) Josefa Rovenského, Vančurův a Kubáskův přepis Našich furiantů (1937), Krňanského komedie podle Ignáta Herrmanna Otec Kondelík a ženich Vejvara (1937), Švanda dudák (1937) Svatopluka Innemanna, Cikánova veselohra Andula vyhrála (1938) a nebo lyrické Ohnivé léto (1939) Františka Čápa a Václava Kršky.

Za německé okupace se spolupodílel na titulech Františka Čápa Babička (1940), Panna (1940), Jan Cimburá (1941), Preludium (1941) a nedokončený Z růže kvítek (1945), dále na dramatu Martina Friče Barbora Hlavsová (1942), komediích Vladimíra Slavínského Neviděli jste Bobíka? (1944) a Miroslava Cikána U pěti veverek (1944), melodramatech Rudolfa Hrušínského Jarní píseň (1944) a Václava Binovce Bludná pouť (1944), které zůstalo nedokončeno.

Za okupace pod jménem Karl Degl natočil filmy režisérů Barloga *Uršula zasahuje / Kleine Mädchen – große Sorgen* (1941), *Láska, vášeň a žal / Liebe, Leidenschaft und Leid* (1942) a Cikána *Hudbou za štěstím / Glück unterwegs* (1943) pro německé firmy Terra a Pragfilm. Ovšem v Německu a v Rakousku pracoval Degl již před válkou, na filmech Josefa Rovenského *Marja Valevská / Manja Valewska* (1936) a *Dobrodružství poručíka Glahna / Pan* (1937).

Během povstání s ostatními kolegy zaznamenal události v pražských ulicích, které poté vyšly mimo jiné v dokumentech *Otakara Vávry Vlast vítá* (1945) a *Cesta k barikádám* (1946). V poválečném období Karel Degl stihl aspoň zaznamenat hrané filmy jako Krňanského *Nikolu Šuhaje* (1946), *Radokovy* a *Sádkovy Parohy* (1947), Fričovu *Pytlákovu schovanku aneb Šlechtného milionáře* (1949) nebo *Slavíčkovu Mordovou rokli* (1951), která byla uvedena až po jeho náhlém skonu.

Od roku 1946 byl pedagogicky činný na nové FAMU a jako pamětník spolupracoval s vzniklým Československým filmovým ústavem. Krátce před svou smrtí byl nucen předat Československému státnímu filmu celý filmový a listinný archiv společnosti Bratři Deglové. Dnes jsou všechny tyto materiály ve sbírkách Národního filmového archivu. Kameraman, režisér, střihač, dokumentarista, pedagog, producent a výrobce Karel Degl zemřel 19. května 1951 v Praze ve věku nedožitých pětapadesáti let.